

درس هنر

محتاج نگاهی هنرمندانه

نشستی با مینو آیت‌الهی، کارشناس مسئول گروه هنر دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه‌ی نظری

اصغر ندیری
عکس: رضا بهرامی

اشاره

درس «هنر» کتاب ویژه‌ای در پایه‌ی دوم و دیگر پایه‌ها ندارد اما آموزگاران این درس را با هنرمندی به پیش می‌برند. اکنون با توجه به لزوم تحول در آموزش و پرورش و نگاه به طرح جدید و اجرای ساختار ۳-۳-۶ و همچنین بازنگری در تألیف کتاب‌ها یا راهنمایی آموزگاران بر آن شدیم تا ضمن گفت‌و‌گو با خانم مینو آیت‌الهی، کارشناس مسئول گروه هنر دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه‌ی نظری به کیفیت این بازنگری و هم‌سویی اشاره‌ای کنیم.

دهیم. بنابراین ضمیمه‌ای تهیه شده است که بر مبنای برنامه‌ی درسی ملی است. همین‌جا لازم به یادآوری است که کتاب راهنمای درس هنر با کد مزبور هم‌چون گذشته برای پایه‌های اول، دوم و سوم معتبر است.

● شباهت‌های برنامه‌ی سابق و فعلی دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتاب‌های درسی با مفاد برنامه‌ی درسی ملی در هنر چیست؟

● خانم آیت‌الهی! با توجه به برنامه‌ی درسی ملی، چه تغییراتی در برنامه‌های درسی هنر دوم ابتدایی داشته‌اید؟

○ پیش از هر چیز صحبت‌های خودم را با یاد همکار فقیدمان، روان‌شاد خانم مینا نواب صفوی آغاز می‌کنم که برای درس هنر و توسعه‌ی هنر در مدرسه‌های کشور زحمت بسیاری کشیدند و آغازگر تحول در برنامه‌ی درسی هنر بودند. و اما با توجه به سؤال شما عرض می‌کنم، امسال با نگاه به این که یک هم‌سویی در برنامه‌ی درسی هنر و برنامه درسی ملی نیاز بود، به بازنگری دست زدیم. این امر البته سبب نشد که ما تألیف جدیدی داشته باشیم. فقط سعی کردیم با مطالعه‌ی مجدد کتاب «راهنمای معلم درس هنر» با کد ۵۳/۴ در بخش اول به برنامه هم‌سوزی و عناصر برنامه‌ی درسی که شامل رویکرد، اهداف و روش‌های یاددهی - یادگیری است، بپردازیم و آن‌ها را با اهداف برنامه‌ی جدید مطابقت

ویژه‌نامه‌ی هم‌سوسازی برنامه‌ها و کتاب‌های درسی پایه‌ی دوم ابتدایی با برنامه‌ی درسی ملی جمهوری اسلامی ایران

هم‌سوزان

○ شباهت‌هایی وجود دارد که به اختصار به برخی اشاره می‌کنم. رویکرد برنامه‌ی درسی ملی بر شکوفایی فطرت است. برنامه‌ی درسی ما نیز بر تربیت هنری تأکید دارد. در نتیجه، در محیطی مناسب و آزاد برای کار و فعالیت هنری، سعی می‌کنیم این پرورش با خلاقیت همراه شود و در نتیجه شکوفایی فطرت به نتیجه برسد.

بخش سنجش اهداف برنامه‌ی درسی ملی در چهار قسمت طراحی شده است. در این زمینه نیز مقایسه‌ای با برنامه‌ی درسی خودمان داشته‌ایم و تصمیم گرفته‌ایم بر یادگیری و صلاحیت‌های مشترک یادگیری در برنامه‌ی درسی ملی تأکید شود. این اهداف به پنج بخش تفکر، علم، عمل، ایمان و اخلاق تکیه دارد. در بخش دیگر از این برنامه‌ها به روش تلفیقی رشته‌های هنری اشاره شده است. در راهنمای معلم نیز که آماده کرده‌ایم، این تلفیق منظور شده است و فعالیت‌ها حول این محور جریان دارد.

اصل انعطاف‌پذیری از دیگر اصولی است که هم در برنامه‌ی درسی ملی و هم تأکیدات گروه هنر وجود دارد. به‌عنوان مثال، ما در بخش دوم کتاب راهنما، به فصل‌های پاییز، زمستان و

بهار اشاره کرده‌ایم و آموزگار براساس تفاوت‌های اقلیمی و جغرافیایی و با آزادی عمل و براساس چارچوب‌های برنامه، می‌تواند فعالیت‌های درس هنر را طراحی و پیش ببرد.

● آیا اجرای برنامه‌ی درس هنر، در طول پنج سالی که از عمر آن می‌گذرد با اشکالاتی همراه بوده است؟

○ در عمل مشکلاتی داشته‌ایم. مثلاً در خیلی از کلاس‌ها و در بعضی مناطق، هنر صرفاً به کاردستی و نقاشی تبدیل شده است. اصولاً هدف ما این بود که فعالیت‌ها طوری طراحی شود که درس هنر با تربیت شنوایی، قصه، بازی و نمایش تلفیق شود اما گویا برخی از مدارس و معلمان به این امر توجه نکرده‌اند.

البته ما می‌دانیم معلمان ما این توان و قابلیت‌ها را دارند و وقتی الگوی عملی می‌دهیم، آن‌ها می‌توانند همراه آن، فعالیت‌های بهتر و کامل‌تری را پیاده کنند.

● آیا برای آشنایی با برنامه و نحوه اجرای آن، دوره‌های خاصی پیش‌بینی شده است؟

دانش آموز احساس خود را در قبال کار بیان می‌کند. این به نوعی نقد هنری نیز به شمار می‌آید و از طرفی نوعی خود ارزیابی نیز هست.

در دوره‌ی ابتدایی نقد با توصیف شروع می‌شود و در صورتی که بچه‌ها نظر خود را بگویند، سعی صدر آن‌ها بالا می‌رود.

از مشکلات ما نبود متولی کار است؛ یعنی، در برخی مدرسه‌ها که اجرای آزمایشی داشتیم، می‌دیدیم که بچه‌ها پوشه‌ی کار ندارند. در نتیجه ارزش‌یابی هم به‌طور دقیق انجام نمی‌شد. معلمی که دانش‌آموزانش پوشه‌ی کار ندارد، چه‌طور می‌تواند در پایان نیم سال یا دوره، ارزش‌یابی پایانی را انجام دهد؟

به نظر ما درس هنر باید طوری تدریس شود که فدای درس‌های دیگر نشود. باید این درس جایگاه خاص خودش را حفظ کند و زمان آن به علوم یا ریاضی اختصاص نیابد.

در چند استان، درس هنر پیشرفت خوبی داشته است. پس از بررسی متوجه شدیم که کارشناس دوره‌ی ابتدایی به تهران آمده است پس از طی دوره به منطقه‌ی خود برگشته و جشنواره‌ای برپا کرده و این سبب شده است درس هنر در آن‌جا بیش‌تر شناخته شود. گاهی فکر می‌کنیم یک دست صدا ندارد اما این چنین نیست و یک نفر هم می‌تواند مبدأ تحول شود. متأسفانه در برخی استان‌ها که باید به این درس اهمیت دهند، وضعیت خیلی مطلوب نیست.

○ بله. در سال جاری برگزاری دوره‌ی کشوری را از اواخر خرداد ماه در نظر داشتیم. این دوره‌ها برای پایه‌ی دوم ابتدایی بود که بعد با پایه‌ی ششم تلفیق شد. سال گذشته مدرس‌ها، همه‌ی درس‌ها را آموزش می‌دیدند اما امسال آموزش‌ها تخصصی شده است. در پایه‌ی دوم و ششم، ۲۰ ساعت آموزش داشتیم.

● آیا این برنامه‌ها با بسته‌ی آموزشی ارتباطی دارند؟

○ همه‌ی برنامه‌های ما در قالب بسته‌ی آموزشی تدارک دیده شده‌اند. بسته‌ی آموزشی ما علاوه بر کتاب راهنمای معلم و ضمیمه‌ی آن، شامل تعدادی وسایل دیداری و شنیداری مانند فیلم برای معلمان در رشته‌های هنری است. در بخش تربیت شنوایی از لوح‌های فشرده استفاده می‌شود که برای مثال، اصوات مطلوب یا نامطلوب را معرفی می‌کند. در این بخش سرودهایی نیز برای پایه‌ی دوم تهیه شده است. در ارتباط با خلقت نیز در بسته‌ی آموزشی عکس‌هایی تهیه شده است که با صدای زمینه (naration) به این قسمت می‌پردازد. این سی‌دی یا لوح فشرده بخش تعاملی هم برای دانش‌آموزان دارد.

● ظاهراً با عوض شدن برنامه، هنوز تفکر ارزش‌یابی در هنر همان تفکر قبل است. برای رعایت و به کارگیری ارزش‌یابی توصیفی در درس هنر چه پیشنهادی دارید؟

○ همان‌طور که قبلاً هم گفته شد، برنامه در اجرا مشکلاتی دارد. یکی از این مسائل هم ارزش‌یابی است که خود را در بازدیدهای ما از فعالیت‌های همکاران نشان می‌دهد. ببینید ارزش‌یابی چند وجه دارد. گاهی دانش‌آموز از کار خود ارزیابی می‌کند و احساسش را می‌گوید. در این ارتباط معلم هم توجه شده است که ضعف‌های فعالیت شاگرد خود را چندان بزرگ نکند. در هنر ما بهترین یا بدترین نداریم. به نوعی همه‌ی کارها خوب است اما کارهای دانش‌آموزان را باید در هر نوبت از زاویه‌ای قضاوت کرد تا باعث تشویق و راهنمایی او شود. بچه‌ها باید بتوانند اظهار نظر کنند و طبق این فعالیت‌ها آموزگار به جمع‌بندی و ارزش‌یابی بپردازد. با همین منظور در پوشه‌ی کار، برگه‌ای تهیه شده است که

در خیلی از کلاس‌ها و در بعضی مناطق، هنر صرفاً به کاردستی و نقاشی تبدیل شده است. اصولاً هدف ما این بود که فعالیت‌ها طوری طراحی شود که درس هنر با تربیت شنوایی، قصه، بازی و نمایش تلفیق شود اما گویا برخی از مدارس و معلمان به این امر توجه نکرده‌اند